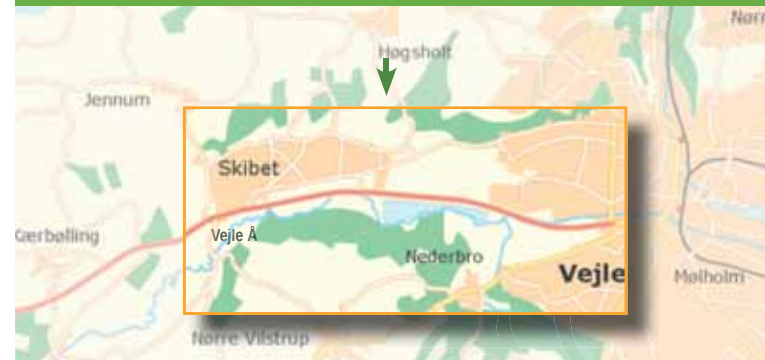

Vejle Ådal

Et markant eksempel på samvirket mellem is og vand ses i Vejle Ådalen, hvor landskabet flere gange skifter mellem det brede, rolige, fladbundede strøg og den smalle dramatiske uro. De flade partier i Vejle Ådal skyldes en fjern fortids issøer. Der har været tre større issøer i dalen. Set fra øst har den første ligget i dalbunden mellem Vejle og Skibet: Skibet Issø. Den næste strakte sig fra Vingsted til Vork, og den tredje lå i Sønderkær nedenfor Runkenbjerg: Spjarup Issø. De er alle skabt i forbindelse med israndens vekslende tilbagetog

og fremstød. Når isen var på retur, kunne der opstemmes en sø af smeltevand mellem en tidligere randmoræne af efterladt ler, sand og grus og selve isfronten. Søerne nivellerede dalbunden ud, og i dag møder vi her de helt flade ådalpartier. Der er ikke tale om hverken gammel havbund eller flodseng, og så meget vand, at man kunne tale om en flod, har der heller aldrig været i Vejle Å. Landskabet på strækningen mellem Kongens Kær og Haraldskær kan ses som en rolig idyl efterladt af en issø.

Udgivet af Naturstyrelsen Trekantsområdet og Vejle Kommune september 2011

Issøer i Vejle Ådalen

Haraldskær er en rigtig herregård, hvor en ung hvidklædt jomfru hver nat vandrer fra kirkegården gennem Haraldskær og ned til åen. Haraldskær er kendt tilbage fra 1400-tallet, men er sikkert ældre. Den ligger strategisk lige ved overgangsstedet over Vejle Å, hvor kongevejen mellem Koldinghus og Skanderborg Slot tidligere gik forbi. Hovedbygningen er i dag hotel og kursus ejendom, og drives af Danmarks Lærerforening gennem selskabet Sinatur. Avlsgården med de gamle herregårdsmarker og skove ejes af Vejle Kommune. Den nordlige fløj indeholder Kærhuset, som kan

lånes til udflugter, se www.oplev.vejle.dk.

Kirke

Midt i ådalen, på en lav bakke, ligger den lille romanske Skibet Kirke – uden tårn og opført i ådalens lokale byggemateriale, frådsten. I koret er bevaret spændende romanske kalkmalerier fra omkring 1200. Navnet Skibet har rod i det olddanske ord "skida", som betyder kløvet planke og hentyder måske til det middelalderlige Haraldskær.

Kildevæld og vandkraft

Et sogn fortæller, at en blind fik sit syn igen, da han tilfældigt vaskede

Haraldskær med hovedbygningen fra ca. 1590 og de røde avlsbygninger i baggrunden

sit ansigt i en kilde i Helligkilde-skov. Det skabte stor valfart af syge folk til det helbredende kildvand. Kildemarkeder med salg af alt fra bødkervarer og lerkrukker til brændevin og honningkager fulgte med, men druk og slagsmål førte til lukning af markederne og rørlægning af kilden i 1840. I dag rinder kilden svagt fra en kildebrønd i skovbrynet. Lidt derfra ligger ruinen af Kvæk Mølle, den yngste i rækken af herregårdsmøller tilhørende Haraldskær. Et rislende omløbsstryg sørger for at fisk og vandinsekter kan passere mølledæmningen.

Ny natur ved Haraldskær

En 350 meter lang strækning af Vejle Å blev i 1997 lagt tilbage i sine naturlige slyng. Åen havde inden da ligget i en lige gravet kanal siden 1860-erne. Genslyngningen har givet mere liv i åen og gjort engene omkring mere fugtige. En stor del af engfladen står derfor under vand i vinterhalvåret til stor gavn for bl.a. fuglelivet. Et stykke af den lige kanal ligger tilbage som en aflang sø, bevaret som et minde om engenes afvandingshistorie. Græssende dyr holder mange af engfladerne fri for opvækst af buske og træer, så det åbne herregårdsskabs bevares.

Maj-gøgeurten på engene ved Kvæk Mølle

Børn ved Grævlingegrav

Forstørrelse af kiselskaller fundet ved Østengård

Oversigt over vandremuligheder, og download af turfoldere på www.Okolariat.dk og oplev.vejle.dk

Yderligere oplysninger kan fås ved Vejle Kommune: tlf. 7681 0000, eller mail: teknikogmiljo@vejle.dk og Naturstyrelsen Trekantsområdet 75 88 31 99.

Vejle Ådal

Kongens Kær, Knabberup Sø og Haraldskær

NATUR · MILJØ · KULTUR

P.C. Skovgaard "Den store eng ved Vejle. Sommereftermiddag 1867". Tilhører Vejle Kunstmuseum.

Den genslyngede å ved Haraldskær hvor man stadig kan se de lige afvandingskanaler

Mange **vandhuller** i engene giver hvert forår liv til millioner af frøer, som igen er føde for mange af engenes fugle og dyr. **Odderen** er også tilbage i ådalen. Flere af de gamle skove på herregårdsjordene omkring Haraldskær får lov til at ligge urørte, og et spændende liv af svampe, insekter, urter og fugle får herved mulighed for at udfolde sig. Samtidig skyder nye kommunale skove op på bakkerne syd for Haraldskær.

Haraldskær Skov tilhører, sammen med Lilleskoven, Helligkilde Skov, Ballegab Skov, Nørre Plantage og den nyplantede Jubilæ-

Helligkilde ved Helligkildeskov

umsskov, Vejle Kommune. Mellem 1990 og 2002 er plantet 40 ha ny skov, herunder Jubilæums-skoven, hvor der er både æble- og blommetræer langs vejene, så man kan få lidt at smage på undervejs. Haraldskær Skov er hjem for en af landets største bestande af **grævling**. Det er blandet nåle- og løvskov, placeret i bakket terræn, i fredelige omgivelser, der gør skoven her til et perfekt sted for grævlingen. 5 gravsystemer huser 25-30 grævlinger her.

Uhrhøj/Himmelpind

Der var liv og glade dage på Himmelpind i midten af 1900-tallet.

Flot udsigt fra Himmelpind

En af landets mest populære kroer; Trædballehus, en lysthave og ikke mindst Vejle's første Zoo, der skulle blive forløberen for Givskud Zoo, lå dengang ved Himmelpind.

Kiselgur ved Sælde/Østengård

I begyndelsen af 1930'erne og ca. 25 år frem var der intensiv bjergværksdrift ved Sælde. Kiselgur blev udgravet i ganske store mængder i nogle år helt op til 2000 tons. Det lette og porøse materiale blev brugt til isolering af bl.a. centralvarmeanlæg og dampkedler. Kiselskallerne kan stadig ses i jorden visse steder ved Østengård.

Knabberup Sø og Kongens Kær

Et sammenhængende sø- og vådområde på i alt ca. 100 ha ligger som en miniudgave af amerikanske Central Park i New York, i nærtkontakt med selve Vejle by. Tidligere var her græsmarker som blev afvandet ved hjælp af kanaler og pumper, men to store naturgenopretningsprojekter gennemført i årene 2004-2009 har omdannet arealerne til mudderflader, våde enge og søer. Området begrænser udvaskningen af kvælstof, og er som del af Vandmiljøplan II og III med til at skabe et bedre vandmiljø. **Stier, broer og udsigtstårne** giver gode muligheder for at opleve det rige fugleliv tæt på.

Vidste du at... ?

Kiselalger er små encellede organismer, der blev aflejret igennem millioner af år før istiderne i både havene og søerne. Det er sammenpressede lag af disse alger, vi kalder kiselgur eller moler. Der er i Vejleområdet fundet store aflejringer af kiselgur tæt på jordoverfladen ved Østengård og på nord- og sydsiden af Rands Fjord.

Kyst til Kyst stien og Hærvejsvandre-
ruten forløber langs Bindeballestien

Gangbro på stien langs Kongens Kær

Kær holder engene åbne

Udsigt mod vest over Kongens Kær og Knabberup Sø

Ture i området

Med 5 vandreture kan man komme godt omkring i den nedre del af Vejle Ådalen, tæt på Vejle by.

Naturbeskyttelseslovens almindelige regler for færdsel gælder. Du må:

- cykle og gå på veje og stier i det åbne land
- cykle og gå på veje og stier i privat skov fra kl. 6 til solnedgang
- gå uden for stierne og færdes om natten på offentlige arealer
- Hunde skal føres i snor

❶ Haraldskær Hovedgård

3,5 km tur gennem parken og ad Bindeballestien forbi Skibet Kirke.

En bro krydser Vejle Å og en sti leder op på ådalskanten til en enestående udsigt over herregårdslandskabet med Haraldskær, Skibet Kirke og ådalen mod vest. Der er mulighed for en afstikker til den nyrejste skov oven for dalen, hvor spredte frugttræer beriger skovturen i sensommeren.

❷ Kongens Kær- Knabberup Sø

8 km tur. Med start fra Vejle kan man gå langs med sydsiden af Kongens Kær og passere Vejle Å over broen og fortsætte på ådiget til sportsfiskernes klubhus, hvor man kan gå under motortrafikvejen og gå tilbage ad Bindeballestien.

❸ Højen Å

2 km vandretur langs Højen Å, der er omgivet af gammel skov og stejle skrænter. Et stort fald giver åen karakter af en bjergbæk med et særligt dyreliv. Vandstær og isfugl ses ofte ved åen, og i skoven vokser en række sjældne planter som skælrod, skovgøgelije og gul anemone. Fra Højen Å-stien er der skiltet forbindelse til Mølholm Ådal. (Se folder for Sønderskoven).

❹ Sælde/Østengård

Krævende vandretur på ca. 4 km med start ved P-plads på Østengårdvej eller Knabberupvej. Stien går igennem skov, forbi levende

hegn, ellesump og kildevæld, der tidligere gav vand til Sælde dambrug. Turen starter med en stejl stigning og når sit højdepunkt med en flot udsigt over Vejle Ådal, Kongens Kær og Ravning fra et udsigtstårn. Turen fortsætter ad veje og stier ned gennem boligområdet. Det meste af året vil stien være våd og fugtig flere steder, så passende fodtøj anbefales.

❺ Urhøj/Himmelpind

3 km tur frem og tilbage med start v. Vardevej eller Venusvej. På turen passerer overdrev, kildevæld, allesump og bøgehøjskov. På Himmelpind er én af de flotteste udsig-

ter over Vejle by og Vejle ådal. Nedenfor Planetbyen indbyder en skovlegeplads børnene til leg og bevægelse, og en bålhytte står klar til snobrødsbagning og madpakkehygge. Informationstavler formidler områdets geologi, kultur- og naturhistorie.

❻ Haraldskær-Nr. Vilstrup-Vejle

Ca. 15 km cykeltur. Fra Haraldskær cykles op over dalsiden gennem den nyrejste skov til Nr. Vilstrup. Videre ad små hyggelige veje, langs Ribe Landevej over Højen Bæk til Boulevarden i Vejle og herfra retur ad Bindeballestien.

❼ Haraldskær – Helligkilde Skov

– Haraldskær Fabrik. 6 km cykeltur. Fra Avlsgården følges møllevejen langs de stynede popler forbi ruinen af Kvæk Mølle. Videre ad Fabriksvejen gennem Helligkilde Skov med kildebrønd og afvekslende skov, forbi Haraldskær Fabrik og Dronningens Mose, hvor man fandt moseliget af Dr. Gunhild og retur gennem det åbne herregårdslandskab.

Se ruterne på din smartphone i googlemaps

Ved Kvæk Mølle er teltplads med bålplads og toilet

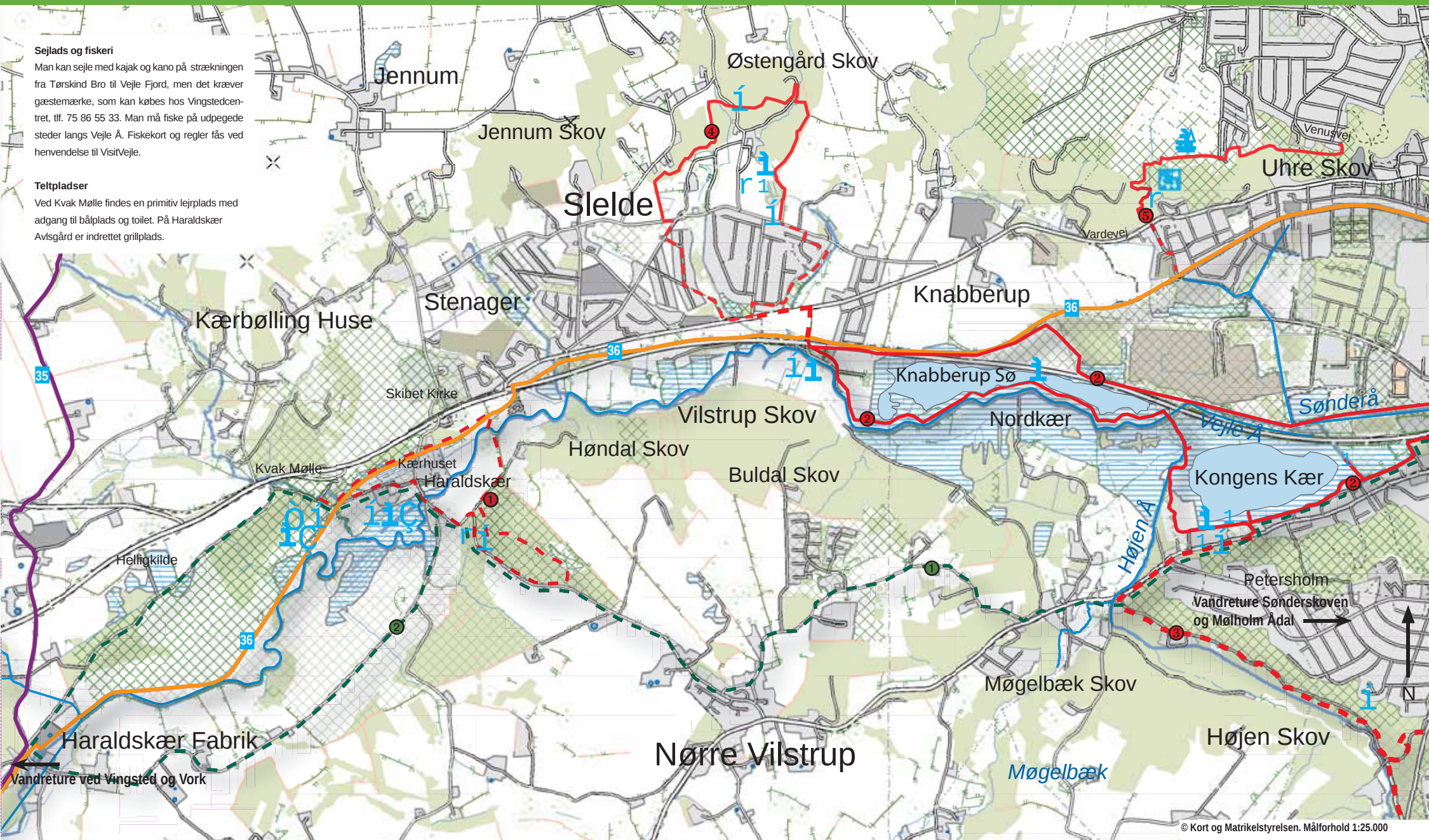
Kongens Kær trækker mange grågæs til

Sejlads og fiskeri

Man kan sejle med kajak og kano på strækningen fra Tørskind Bro til Vejle Fjord, men det kræver gæstemærke, som kan købes hos Vingstedcentret, tlf. 75 86 55 33. Man må fiske på udpegede steder langs Vejle Å. Fiskekort og regler fås ved henvendelse til VisitVejle.

Teltpladser

Ved Kvak Mølle findes en primitiv lejrplads med adgang til bålplads og toilet. På Haraldskær Avlsgård er indrettet grillplads.

© Kort og Matrikelstyrelsen. Målforskel 1:25.000

Signaturforklaring

— Hærvejsvan-

— Kyst til Kyst/Bindeballe-stien

— Vandretur afmærket

- - - Vandretur ikke afmærket

— Cykeltur - ikke afmærket

3536 Regionale cykelruter

Udsigt

Bålplads

1

Udsigtsplatform

Offentligt areal

1000 Meter